

Asia: VN/2062/2020

Lukiodiplomiselvitys 2020

Vastaajaa koskevat perustiedot

Vastaatkeko

f) korkeakoulutuksen järjestäjän roolissa

A) Luvussa 2 on kuvattu lukiodiplomit osana nykyistä lukiokoulutusta

Vastaako mainittu kuvaus mielestänne nykytilaa?

2) Vastaavat jossain määrin

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

Selvityksestä ei ilmene, kuinka paljon eri lukiodiplomeja suoritetaan suhteessa niiden suoritushetken mahdollisuuksiin, ja pelkkä lukiodiplomin suorittamismäärä ei anna koko kuvaa kyseisen aineen lukiokurssien järjestämisestä eikä niiden tarpeellisuudesta. Jos suurin osa lukioista järjestää kolmen aineen lukiodiplomin mahdollisuuden, tämä ei kuitenkaan ole painava peruste käytännön laajentamiselle kaikkiin lukioihin.

Esimerkiksi kotitaloudessa lukiodiplomien suorittamisen haasteena on ollut riittävän määrän diplomien vaadittavien kurssien tarjoamisessa. Oppilaan on ollut vaikea saada kaikkia diplomien vaatimia kurseja suoritettua. Sen sijaan yksittäisiä kotitalouden lukiokursseja toteutuu paljonkin. Ne ovat pidettyjä, koetaan hyödyllisiksi ja ovat kiinteästi osa lukion opetussuunnitelmaa. Diplomin suorittaminen sen sijaan ei ole ollut useinkaan oppilaan näkökulmasta motivoivaa, sillä diplomien hyödynnettävyys jatko-opinnoissa on ollut heikko.

B) Luvussa 3 on kuvattu lukiodiplomien saavutettavuutta ja yhdenvertaisuuden toteutumista

Vastaako mainittu kuvaus mielestänne nykytilaa?

2) Vastaavat jossain määrin

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

Lukiodiplomien kehittämisessä on ollut näkökulma, jonka mukaan ne eivät ole kaikkien oppilaiden saavutettavissa ja näin oppilaat joutuvat eriarvoiseen asemaan. Selvityksessä kuitenkin tuodaan esille, kuinka lukiot ovat voineet ja voivat esimerkiksi taidon opetustilojen osalta tehdä yhteistyötä niin yläkoulun kuin vapaan sivistystyön kanssa. Virtuaalinen opetus on avannut uusia mahdollisuuksia diplomien saavutettavuuteen.

Selvityksestä ei käy varsinaisesti ilmi, minkä vuoksi eri lukiodiplomeille ei ole ollut yhtäläisiä suoritushallintoja. Avoimeksi jää myös se, kuinka lukiot ovat päättäneet, mitä lukiodiplomeja järjestetään tai ei järjestetä ja onko eri lukiodiplomien suorittamismahdollisuuksiin riittävästi paneuduttu.

C) Luvussa 4 on kuvattu lukiodiplomien arvioinnin nykytila ja kehittäminen

Ovatko esitetyt näkemykset mielestänne relevantteja?

1) Ovat täysin

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

Lukiodiplomin kehittämisessä arvioinnin kehittäminen on keskeinen osa-alue ja se tulee tehdä yhteistyössä yliopistojen vastaavien tieteenalojen kanssa.

Lukiodiplomiin on ongelmallista sisällyttää erilaisia arviointitehtäviä sen nykyisessä muodossaan. Arvioinnin kehittäminen yhteismitalliseksi on välttämätöntä, ja lukiodiplomin arvioinnin kehittämisen tulisi olla avainasemassa, kun lukiodiplomia uudistetaan.

D) Luvussa 5 on käsitelty lukiodiplomien tuomista osaksi yo-tutkintoa

Ovatko esitetyt näkemykset mielestänne relevantteja?

1) Ovat täysin

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

Helsingin yliopisto kannattaa lukiodiplomien aseman vahvistamista ja lukiodiplomien kehittämistä siten, että ne voivat olla osa ylioppilastutkintoa. Suoritetulla lukiodiplominäytöllä voisi korvata ylioppilastutkinnon yhden kokeen. Tämä olisi suomalaisen, laaja-alaisesti yleissivistävän koulun hengen mukaista. Se myös asettaisi kuvataiteen, liikunnan ja musiikin tasavertaisimmiksi muiden ylioppilastutkintoaineiden kanssa. Samalla arvostettaisiin oppilaiden elämänvalintoja ja harrastuneisuutta.

Lukiodiplomien tuominen osaksi ylioppilastutkintoa lisäisi lukiolaisen valinnanmahdollisuuksia, mutta voi myös kohdistaa lisää paineita lukio-opintoja suunnittelevalle ja aloittavalle siitä, mitä valintoja hänen tulisi tehdä (eri oppiaineet, lukiodiplomit, korkeakoulujen tutustumiskurssit) ja mitä vaihtoehtoja hän mahdollisesti sulkee pois tekemillään valinnoilla. Tarvitaan siis riittävästi oppilaanohjausta ja opinto-ohjausta perus- ja lukio-opetuksen taitekohtaan ja tulee myös huomioida työmäärä lukioaikana ja lukiolaisten jaksaminen.

E) Luvussa 6 on käsitelty diplomien hyödynnettävyyttä korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa

Ovatko esitetyt näkemykset mielestänne relevantteja?

2) Ovat jossain määrin

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

Helsingin yliopistolla on melko vähän kokemuksia lukiodiplomien hyödyntämisestä opiskelijavalinnassa. Yliopisto tarvitsee lisää tietoa mm. lukiodiplomien sisällöistä. Ehdotetut kolme lukiodiplomia eivät ole Helsingin yliopiston koulutuksen ydinaloja samalla tavalla kuin esimerkiksi monilla taito- ja taidepainotteisilla aloilla yliopisto- ja ammattikorkeakoulutuksessa.

Yliopiston näkökannan mukaan etenkin lukiodiplomien sisältöjä ja arviointia tulee kehittää, ja vasta sen jälkeen voidaan harkita diplomien huomioimista osana opiskelijavalintoja. Helsingin yliopistossa on paljon hakupainealoja, ja lukiodiplomeilla muiden ylioppilastutkinnon kokeiden tapaan saattaa olla ratkaiseva merkitys yksittäisissä tapauksissa valinnassa. Yliopistojen on voitava luottaa, että oppilaan suorituksen arviointi on tehty objektiivisesti.

Lukiodiplomeja ei voida käyttää opiskelijavalinnassa valinnan välineenä, mikäli niiden tarjonta on lukioille vapaaehtoista.

Lukiodiplomien laajuus on selvityksen mukaan 2 opintopistettä, kun mm. nykyiset todistusvalinnan pisteytykset perustuvat eri oppiaineiden lukiokurssien määrään. Jos lukiodiplomi huomioidaan opiskelijavalinnoissa, tulee myös pohtia, miten eri aikana ylioppilastutkinnon suorittaneita hakijoita kohdellaan.

F) Luvussa 7 on käsitelty lukiodiplomien kehittämiskohteita. Lukiodiplomit saatettiin nykyiseen muotoonsa lv. 2004-2005 aikana, ja niitä voi suorittaa taito- ja taideaineissa kahdeksaa erilaista. Luvussa mm. selvitettiin, miten

lukiodiplomeita voitaisiin hyödyntää nykyistä useammassa oppiaineissa ja kansainvälisissä tiedekilpailuissa.

Ovatko esitetyt näkemykset mielestänne relevantteja?

2) Ovat jossain määrin

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

Kehittämiskohteita koskevat näkemykset eroavat toisistaan yliopiston sisällä.

Laajoihin aihekokonaisuuksiin perustuvissa lukiodiplomeissa on organisointiin ja arviointiin liittyviä ongelmia. On epäselvää, minkä tieteenalan edustaja määrittäisi ehdotettujen uusien aiheiden (teknologia, yrittäjyys) tavoitteita ja arviointia. On huomattavaa, että yksittäisen oppiaineen lukiodiplomin tehtäviin on tähänkin asti tarvittu useiden eri tieteenalojen ja oppiaineiden integrointia sekä monialaista - sekä teoreettista että käytännön - osaamista.

Ehdotus tulee myös lisäämään epätasa-arvoisuutta eri lukiodiplomien kesken. Kehittämistyö jätetään Opetushallituksen ja kehittäjälukiodiplomien vastuulle, kun yliopiston näkökannan mukaan tulisi hyödyntää yliopistojen erityisasiantuntijuutta lukiodiplomien aloilla. Esitetyistä vaihtoehtoisista kehittämistavoista A)-kohdan ehdotus oppiaineiden ja oppiaineryhmien perustalta perustettavista lukiodiplomeista on epäselvä, kun ainoastaan kotitalous ja käsityö pyritään muuntamaan oppiaineryhmädiplomeiksi.

Lukiodiplomien suorittaminen on perusteltua taito- ja taideaineissa, joissa taidon kehittymisen ja saavuttamisen näyttöä ei voi toteuttaa eikä arvioida perinteisissä ylioppilaskirjoituksissa.

1.1. Lukiodiplomijärjestelmää tulisi edelleen kehittää ja syventää sekä se tulee liittää entistä vahvemaksi osaksi lukio-opetusta.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

1) Olen täysin samaa mieltä

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

-

1.2. Sopiva viranomainen tätä työtä johtamaan ja koordinoimaan olisi Opetushallitus, jonka vastuulla lukiodiplomien kehittäminen on ollut koko niiden olemassaolon ajan.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

1) Olen täysin samaa mieltä

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

Opetushallituksen tulisi johtaa ja koordinoida työtä vahvassa yhteistyössä kehittäjälukioverkoston ja yliopistojen vastaavien tieteenalojen kanssa.

2. Lukion opetussuunnitelman perusteet (OPH Määräykset ja ohjeet 2019:2a) -asiakirjassa määritellyissä taito- ja taideaineissa lukiodiplomien suorittaminen asetettaisiin kaikkia lukiokoulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi. Tämä muutos kohdistuisi siis kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiodiplomeihin. Tämä luo muutostarpeen lukiolakiin.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

2) Olen jokseenkin samaa mieltä

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

Tulisi myös tasa-arvoisesti velvoittaa muiden lukiodiplomien järjestäminen.

3. Muissa kuin kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiodiplomeissa lukiodiplomien järjestäminen säilyisi vapaaehtoisena.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

4) Olen jokseenkin eri mieltä

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

Yliopiston sisällä on hajontaa esitystä koskevissa näkemyksissä.

Vapaaehtoisuus jättää vastuun yksittäisen lukiokoulutuksen järjestäjälle, mikä todennäköisesti luo erilaisia ja mahdollisesti eriarvoistavia käytäntöjä lukiodiplomien suorittamiseen.

4. Tätä edellä kuvattua muutosta tuettaisiin muodostamalla kansallinen rakenne lukioasetuksessa määritellyn kehittäjälukioverkoston varaan. Nykyisistä kehittäjälukioista kaksi keskittyy kuvataiteeseen, kaksi liikuntaan ja kolme musiikkiin.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

2) Olen jokseenkin samaa mieltä

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

Myös muita lukiodiplomeja varten tarvitaan kehittäjälukioita.

On ymmärrettävää, että muutosta tuetaan olemassa olevalla rakenteella, mutta olisi tavoiteltavaa, että kehittäjälukioita olisi yhtä monta kutakin lukiodiplomia kohtaan.

5. Kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiodiplomeissa kehittäjälukioverkosto erityistehtävälukioverkoston tuella laatisi Opetushallituksen kanssa yhteistyössä pedagogiset ratkaisut, joiden myötä lukiodiplomien suorittaminen mahdollistuisi aidosti maan jokaisessa lukiossa. Tämä pedagoginen ratkaisu sisältäisi ns. pohjakurssien ja lukiodiplomikurssien toteuttamisen. Tämä rakenne luotaisiin etä- ja/tai verkko- /virtuaaliopetuksen avulla.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

2) Olen jokseenkin samaa mieltä

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

Ratkaisu on hyvä lukiodiplomien saavutettavuuden kannalta, mutta on kuitenkin huomattava, että taito- ja taideaineissa lähiopetus on tärkeää. Lisäksi myös muita lukiodiplomeja tulisi kehittää.

Kehittämistyöhön tulee ottaa myös yliopistot mukaan.

6. Suoritetulla lukiodiplominäytöllä voisi korvata yhden ylioppilastutkinnon viidestä kokeesta. Ylioppilastutkintoa suorittava kokelas tekisi siinä tapauksessa äidinkieli ja kirjallisuus -kokeen sekä kolme koetta ryhmästä, johon kuuluu matematiikan-, toisen kotimaisen kielen-, vieraan kielen- ja reaaliaineen koe sekä lukiodiplomin.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

1) Olen täysin samaa mieltä

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

Edellä kysymyksen D yhteydessä esitetyn lisäksi Helsingin yliopisto tuo esille seuraavaa.

Yliopisto pitää saavutettavuuteen liittyviä seikkoja tärkeinä. Lukiodiplomien tulee olla alueellisesti saavutettavia siten, että kaikilla ylioppilastutkinnon suorittajilla tulee olla lukiosta ja asuinpaikkakunnasta riippumatta yhtäläiset mahdollisuudet. Suoritusmahdollisuuksien tulee koskea kaikkia Suomen virallisia äidinkieliä.

Selvityksestä ei käy ilmi, olisiko kaksoistutkintoa eli ylioppilastutkintoa ja ammatillista tutkintoa samaan aikaan suorittavien mahdollista tehdä myös lukiodiplomi.

Nykyistä ylioppilastutkintoa suorittavien on mahdollista saada erityisjärjestelyä, joilla huomioidaan oppilaan sairaus tai vamma. Rajaavatko nämä tekijät lukiodiplomien suorittamista ja vähentävät täten niiden saavutettavuutta?

Selvityksestä ei käy ilmi, olisivatko lukiodiplomien suorittamismahdollisuudet samalaiset kuin ylioppilastutkinnon aineiden eli uusimiskertoja ei rajoitettaisi ja olisiko ylioppilastutkinnon jo aiemmin suorittaneen mahdollista suorittaa lukiodiplomi valitsemassaan lukiossa. On myös ratkaistava, onko arvosanasta mahdollista pyytää oikaisua.

7. Ylioppilastutkintotodistukseen tulisi kirjaus siitä, että kokelas on korvannut yhden edellytettävistä ylioppilasaineista lukiodiplomilla. Lukiodiplomista annetaan erillinen todistus. Todistuksen antaa kokelaan oma lukio. Jatkossa siis lukiodiplomin suoritus olisi ylioppilastutkintotodistuksen liite, eikä päättötodistuksen liite.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

2) Olen jokseenkin samaa mieltä

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

Lukiodiplomia koskevan suorituksen tulisi olla osa ylioppilastutkintotodistusta, ei ainoastaan sen liite.

Käytettävää terminologiaa tulisi muuttaa siten, ettei todeta, että ylioppilastutkinnon aine korvautuu lukiodiplomilla. Terminologisesti tulisi kuvata uusiutuvaa ylioppilaskoetta, jossa osoitetaan yleissivistyksen osaamista eri tavoin tiedon- ja taidonalasta riippuen. Kaikki lukion oppiaineet ovat ylioppilasaineita, mutta osaamisen osoittamisen muoto vaihtelee; kirjallinen koe, kuullun ymmärtämisen koe tai lukiodiplomi.

8. Lukiodiplomien tuominen osaksi ylioppilastutkintoa edellyttää voimakasta lukiodiplomien arvioinnin kehittämistä. Esitetyt muutokset edellyttävät kansallisen mallin luomista lukiodiplomien arviointiin. Tämä arvioinnin kehitystyö tulee toteuttaa Opetushallituksen johtamana yhteistyössä

ylioppilastutkintolautakunnan, korkeakoulujen sekä kehittäjlukioiden kanssa. Esitämme, että lukiodiplomien oppilaitoksen ulkopuolinen arvioija määräytyy perustettavan kansallisen arviointiverkoston kautta.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

1) Olen täysin samaa mieltä

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

Yliopiston näkökannan mukaan lukiodiplomien sisältöä ja arviointia tulee kehittää riittävästi ennen niiden tuomista osaksi ylioppilastutkintoa. Myös opetuksen laatuun ja pätevien opettajien saatavuuteen tulee kiinnittää huomiota. Jos opetus järjestetään osittain virtuaalisena, ovatko etäopetuksessa olevat oppilaat eriarvoisessa asemassa niihin lukiolaisiin verrattuna, joiden koulussa on lukiodiplomin lähiopetusta? Kyse on taitojen oppimisesta.

Helsingin yliopisto kiinnittää huomiota siihen, että lukiodiplomien arviointi tulisi järjestää samalla tavalla kuin nykyisten ylioppilastutkinnon kokeiden arviointi. Opetussuunnitelmakehuus on tärkeää ja pelkät Opetushallituksen ohjeet eivät ole riittäviä. Lukiodiplomien arvioinnin tulee olla yhteismitallista, luotettavaa ja riippumatonta. Käytettävää arviointiasteikkoa tulee myös pohtia.

9. Korkeakouluille tulee tarjota nykyistä enemmän tietoa koko lukiodiplomijärjestelmästä. Lukiodiplomien kehittämisessä tulisi jatkossa kuulla korkeakoulujen näkemyksiä ja tarpeita nykyistä enemmän, jotta korkeakoulut voivat tulevaisuudessa hyödyntää lukiodiplomeita nykyistä paremmin.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

1) Olen täysin samaa mieltä

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

Yliopiston vastaavan tieteenalan tulee olla keskeinen tekijä kehittämissä. Tällä varmistetaan yhtenäistä taitopolkua lukio-opinnoista yliopistoon.

10. Tässä selvityksessä esitetyt toimenpide-ehdotukset luovat edellytyksiä lukiodiplomien paremmalle hyödyntämiselle korkeakoulujen opiskelijavalinnassa.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

2) Olen jokseenkin samaa mieltä

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

Edellä kysymyksen E yhteydessä esitetyn lisäksi Helsingin yliopisto tuo esille seuraavaa.

Opiskelijavalinnassa ensimmäisen syklin tutkintokoulutukseen on nykyisin kolme päämuotoa: todistusvalinta, valintakokeet ja erillishaut. Lukiodiplomeista esimerkiksi annettavat lisäpisteet eivät ole mahdollisia, sillä tällaisia ei enää ole opiskelijavalinnassa. Kyseeseen tulevat todistusvalinta ja erillishaut (esim. tiedekilpailujen tapaan). Olisi selkeintä liittää lukiodiplomit osaksi todistusvalintaa ja sen yhteisesti hyväksytyjä pisteytysmalleja. On kuitenkin huomattava, että kansainvälisen ylioppilastutkinnon eli EB-, IB- tai RP-/DIA-tutkinnon suorittaneilla tulee olla vastaavat mahdollisuudet todistusvalinnassa kuin suomalaisen ylioppilastutkinnon suorittaneilla. Lisäksi todistusvalinnan pisteytyksen tulee olla toisen asteen opintoja aloittavan tiedossa, mikä tarkoittaa sitä, ettei lukiodiplomeja voida huomioida opiskelijavalinnassa kovin nopealla aikataululla. Opiskelijavalinnan teknistä toteutusta varten lukiodiplomien suoritustiedot tulee saada samasta rekisteristä samalla aikataululla kuin ylioppilastutkinnon kokeiden arvosanat. Todistusvalinta tulee tehdä ennen valintakokeita.

Helsingin yliopiston koordinoima kasvatusalan valtakunnallinen VAKAVA-valintayhteistyöverkosto on ilmoittanut suhtautuvansa myönteisesti ajatukseen lukiodiplomien hyödyntämisestä opiskelijavalinnoissa tulevina vuosina. Esimerkiksi luokanopettajan haussa taito- ja taideaineiden huomiointi voisi olla tarkoituksenmukaista. Koko kasvatusalalla on nykyisin yhteneväiset valintaperusteet, joten pitäisi harkita tarkkaan, voitaisiinko lukiodiplomi huomioida samalla tavalla kaikissa hakukohteissa vai alettaisiinko valintaperusteita eriyttää eri kasvatusalan hakukohteisiin niin, että tietyt lukiodiplomit huomioitaisiin vain tietyissä hakukohteissa. Eriyttäminen tuntuu valintaperusteyhteistyön vastaiselta.

Lukiodiplomin huomiointi valinnoissa edellyttäisi perusteellista pohdintaa. Valinnoissa ei VAKAVA-valintayhteistyöverkoston näkemyksen mukaan voitaisi huomioida lukiodiplomeita, joita ei olisi mahdollista suorittaa koko maassa. Myös lukiodiplomien arvioinnin pitäisi olla kansallisesti yhteismitallista. Lukiodiplomien olisi hyvä olla oppilaitoksien ulkopuolisten arvioijien arvioimia samaan tapaan kuin ylioppilaskokeet ovat. Selkeintä olisi, että lukiodiplomi olisi jatkossa osa todistusvalintaa. Lukiodiplomin pitäisi siis olla pisteytettävissä samaan tapaan kuin yksittäiset ylioppilaskokeet ovat. Selkeintä voisi olla, jos lukiodiplomilla voitaisiin todistusvalinnassa korvata joku ylioppilaskoe. Todistusvalinnan kriteerien on oltava tiedossa kolme vuotta ennen käyttöönottoa, jotta lukiolaiset voivat tehdä lukion aikana valintoja niiden mukaan. Lukiodiplomien hyödyntäminen kasvatusalan valinnoissa olisi siis aikaisintaankin mahdollista vasta vuosien päästä.

11. Kotitalouden lukiodiplomi korvataan yrittäjyyden ja työelämäosaamisen lukiodiplomilla.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

4) Olen jokseenkin eri mieltä

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

Kotitalous on koulun oppiaine toisin kuin yrittäjyys ja työelämäosaaminen. Laajoihin aihekokonaisuuksiin perustuvien diplomien ongelmana on epäselvyys siitä, mihin tieteenalaan tai oppiaineeseen ne perustuvat. Epäselvää on myös, mihin niiden tavoitteet ja arviointi pohjautuvat.

Yliopiston näkökanta on, että lukiodiplomin olisi hyvä pohjautua olemassa oleviin tieteenaloihin ja koulussa opetettavaan oppiaineisiin. Tämä ei estä yhteistyötä oppiaineiden välillä. Kotitalous on itsessään monipuolinen oppiaine ja tieteenala, johon jo osaltaan yrittäjyyden ja työelämäosaamisen teemat sisältyvät. On parempi kehittää kotitalouden lukiodiplomia kuin muuttaa se esitetyn kaltaiseksi.

Lisäksi kotitalousopetuksen kuluttaja- ja kestävyystaidot antavat valmiuksia kotitalouksien arjen osaamiseen (oikos). Yrittäjyys- ja työelämätaidot sen sijaan antavat valmiuksia toimia yksityisyrittäjänä ja palkansaajana yhteiskunnassa (polis). On lyhytnäköistä poistaa lukiodiplomi, jonka keskeisenä tavoitteena on 1.5 -asteen elämäntavan tavoittaminen ja täten ilmastonmuutokseen vastaaminen arjen toiminnassa. Kotitalousosaaminen vahvistaa myös nuorten talousosaamista, erityisesti yksityistalouden vahvistamisen kautta. Nuorten talousosaamisen - mm. maksuhäiriömerkintöjen vähentäminen - on ollut 2020 Suomen Pankin yksi keskeinen tavoite. Pankki julkaisi tämä vuoden tammikuussa ehdotuksen: ”2021 Visio: Suomalaisten talousosaaminen maailman parasta vuonna 2030”. Koronapandemia on tehnyt talous- ja kestävyysosaaminen entistä tärkeämmäksi. Yrittäjyyskasvatus ja työelämän osaaminen eivät ole vaihtoehtoja kotitalous- ja kuluttajaosaamiselle. Yrittäjyys liittyy laaja-alaisen osaamisen alueelle ja linkittyy kaikkiin taito- ja taideaineisiin luontevasti. Se voi olla yhtenä teemana lukiodiplomissa ja toimia oppiainerajat ylittävänä teemana taito- ja taideaineiden yhteisissä projekteissa. Yrittäjyys ei voi korvata yhden oppiaineen, kotitalouden lukiodiplomia.

Kotitalouden lukiodiplomin suorittamismahdollisuus kaikissa Suomen lukioissa tulee tehdä aidosti mahdolliseksi, koska:

1. Kotitalous monialaisena oppiaineena on integroiva ja oppimista eheyttävä oppiaine. Lukion yhteisten teemaopintojen suunnittelussa kotitalous linkittyy luontevasti monien eri oppiaineiden kanssa muodostaen oppilaan kannalta ehyitä oppimiskokonaisuuksia, joilla on selkeä yhteys lukiolaisen arkielämään. Kotitalousopettaja on jo olemassa oleva resurssi näiden kokonaisuuksien toteuttamisessa.

2. Kotitalous on taito- ja taideaine, jossa opitaan yhteistyötä, tasa-arvoa, kuluttajana ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä toimimista sekä ympäristön huomioimista ja eettisten kulutusvalintojen tekemistä.

3. Kotitalouden aineenopettajat suorittavat 120 op:n aineopinnot ja ovat päteviä opettamaan oppiaineen sisältöjä lukioissa. Kotitalousopettaja on jo olemassa oleva resurssi.

4. Lukiokoulutuksen laaja-alaisen osaamisen osa-alueet 1) hyvinvointiosaaminen, 2) vuorovaikutusosaaminen, 3) monitieteinen ja luova osaaminen, 4) yhteiskunnallinen osaaminen, 5) eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä 6) globaali- ja kulttuuriosaaminen linkittyvät saumattomasti kotitalousopetuksen eri oppisisältöihin (ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri, asuminen ja yhdessä eläminen sekä kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa).

Kotitalouden lukiodiplomin sisältöä tulee uudistaa tarkastelemalla monipuolisesti arjen toimintojen kestävyttä ottaen huomioon kaikki kestävän kehityksen osa-alueet ja laajentamalla ja syventämällä kasvatuksen näkökulmaa.

12. Käsityön lukiodiplomi muuntuu ja uudistuu teknologian lukiodiplomiksi.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

4) Olen jokseenkin eri mieltä

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

Käsityö on koulun oppiaine toisin kuin teknologia. Laajoihin aihekokonaisuuksiin perustuvien diplomien ongelmana on epäselvyys siitä, mihin tieteenalaan tai oppiaineeseen ne perustuvat. Epäselvää on myös, mihin niiden tavoitteet ja arviointi pohjautuvat. Yliopiston näkökanta on, että lukiodiplomin olisi hyvä pohjautua olemassa oleviin tieteenaloihin ja koulussa opetettaviin oppiaineisiin. Tämä ei estä yhteistyötä oppiaineiden välillä.

Teknologia on itsessään kiinteä osa käsityö-oppiainetta, joten sen irrottaminen lukiodiplomin aiheeksi on irrallista. Suomalaista monipuolista käsityöopetusta arvostetaan kansainvälisesti, ja sen opetusta sekä opetussuunnitelmia on kehitetty vastaamaan nykyajan ja tulevaisuuden tarpeita. Tämän sijaan laajoihin aihekokonaisuuksiin perustuvissa lukiodiplomeissa ongelmia tulee olemaan organisoinnissa ja arvioinnissa. Jää epäselväksi, minkä tieteenalan edustaja määrittäisi ehdotetun uuden teknologia-lukiodiplomin tavoitteita ja arviointia. Yhteiskunnan ja työelämän edellyttämä luova teknologiaosaaminen on keskeistä käsityössä, joten käsityö on erinomainen lukiodiplomin aihe myös teknologiaa sisältävien aiheiden oppimiseen.

Käsityön mahdollisuus lukiodiplomina innostaa oppilaita oppiaineen valintoihin jo peruskouluopinnoissa. Mikäli kaikissa taito- ja taideaineissa ei ole mahdollisuutta lukiodiplomiin, seurauksena ovat oppilaiden epätasa-arvoiset mahdollisuudet kehittää kiinnostuksen kohteitaan. Tämä viestittää myös laajemmin eri taito- ja taideaineiden keskinäistä arvostusta tai sen puutetta. Opettajan kelpoisuus lukio-opetuksessa edellyttää syventävien opintojen tasoisia opintoja opetettavassa aineessa. Teknologia ei ole oppiaine missään yliopistossa, mutta käsityötiede on. Jotta käsityö on yhdenvertaisessa asemassa korkeakouluopintoihin suuntautumisen kannalta muihin aineisiin nähden, sen tulee olla lukion oppiaine.

13. Yrittäjyyden ja työelämäosaamisen sekä teknologian lukiodiplomin kehittämistyö annetaan Opetushallitukselle ja kehittäjälukioille, joiden tehtävänä on kyseisen alan kehittäminen.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

3) En ole samaa, enkä eri mieltä

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

-

14. Lukiodiplomit pysytetään niissä oppiaineissa/oppiaineryhmissä, joissa osaamisen näyttönä ei voi toimia nykyisen muotoinen ylioppilaskoe. Lukiodiplominäyttö ei siis laajene aineisiin, joissa nykyisen muotoisia ylioppilaskokeita järjestetään.

Mitä mieltä olette toimenpide-esityksestä?

2) Olen jokseenkin samaa mieltä

Halutessanne voitte myös sanallisesti perustella näkemystänne:

Lukiodiplomit ovat taito- ja taideaineiden osaamisen näyttöjä, ja on selkeintä pysytellä nykyisissä oppiaineissa tai -aineryhmissä ja niiden kehittämisessä.

H) Luvussa 9 selvitysryhmä kuvasi lainsäädäntö-, opetussuunnitelma- yms. muutostarpeet.

Miten kommentoitte selvityshenkilöiden edellä esittämiä muutostarpeita?

Helsingin yliopiston näkökanta on, että lukiodiplomien kehittäminen vaatii selvitysryhmän esittämiä muutoksia. Yliopisto ei kuitenkaan kannata muutoksia, mikäli ne koskevat vain kolmea nimettyä lukiodiplomia

I) Luvussa 10 on esitetty ehdotettujen muutosten kustannusvaikutuksia ja niiden kohdentumista.

Vastaavatko esitetyistä muutoksista aiheutuvat kustannukset käsitystänne kustannuslisäyksistä?

3) En osaa sanoa

Perustelkaa näkemyksenne etenkin, jos katsotte, etteivät arvioidut kustannukset vastaa esitetyistä muutoksista aiheutuvia kustannuksia:

Yliopisto toteaa, että laskelmissa lukiodiplomit tulisi käsittää laajemmin siten, että otetaan huomioon eri yhteistyötahojen (esim. perusopetus, yliopistojen opettajankoulutus, vapaa sivistystyö, ammattikorkeakoulut) mahdollisuudet osallistua monipuolisesti lukiodiplomien käytännön järjestämiseen vaikka organisointivastuu olisikin lukioissa. Lisäksi laskelmissa tulee ennakoida riittävästi kehittämistyön vaatima virtuaaliopetuksen infrastuktuuri sekä mahdolliset kielenkäännöksiin liittyvät kustannukset. Myös opettajankoulutukseen on vastaavasti kohdennettava resursseja, joilla täydennetään ja kohotetaan opettajien lukiodiplomeihin liittyvää ammattitaitoa.

Pyhtiä Mervi

Helsingin yliopisto - Lausunnon on allekirjoittanut vararehtori Hanna
Snellman